Focus

Europos Parlamentas nepasiklysta vertime

[17-10-2007 - 17:33]

Europos Sąjunga – 27 valstybių bendrija, kurios vienybė ir įvairovė reiškiama 23 oficialiosiomis kalbomis bei daugybe kitų valstybinių, regioninių bei vietos kalbų. ES gyvena kone 500 mln. skirtingos etninės kilmės įvairiomis kalbomis šnekančių žmonių. Daugiakalbystė padeda puoselėti tokias Europos vertybes kaip demokratija, lygybė, skaidrumas ir konkurencingumas.

Unikalios Europos kalbų įvairovės išsaugojimas – nelengvas darbas. Kadangi ES neseniai pradėjo dirbti 23 oficialiomis kalbomis, verta atidžiau pažvelgti į kalbinės įvairovės reikšmę, daugiakalbystės privalumus bei su ja susijusias išlaidas.

ES – daugiakultūrė ir daugiakalbė demokratija, naudojanti net tris abėcėles: lotynų, graikų ir kirilicą. Prieš kalbėdami apie daugiakalbystę trumpai susipažinkime su statistika. Kiek puslapių kasmet išverčia ES institucijos ir kiek daugiakalbystė kainuoja Europos mokesčių mokėtojams?

- Bendros visų ES institucijų **vertimo žodžiu ir raštu išlaidos** 2005 m. sudarė **1 %** ES bendrojo biudžeto (apie 1,123 mlrd. EUR: mažiau kaip 2,3 EUR vienam piliečiui per metus, t. y. tiek, kiek kainuoja keli puodeliai kavos).
- 2006 m. visos ES institucijos **vertimui raštu** išleido **800 mln.** EUR, o 2005 m. bendros **vertimo žodžiu** išlaidos siekė beveik **190 mln.** EUR.
- ES institucinei sistemai palaikyti per dieną vidutiniškai reikia 2000 vertėjų raštu ir 800 vertėjų žodžiu.
- Išlaidos daugiakalbystei sudaro **vieną trečdalį** visų Europos Parlamento išlaidų.
- EP per **pirmąjį 2007 m. pusmetį** išvertė **673 tūkst. puslapių**, 165 tūkst. iš jų išvertė išorės vertėjai.
- Nuo 2005 m. Parlamente kasmet išverčiama **virš milijono puslapių**.

Spaudos tarnyba
Žiniasklaidos direktoratas
Direktorius - atstovas spaudai : Jaume DUCH GUILLOT
Referencinis Nr.20071017FCS11816
Spaudos tarnybos telefonas (32 2) 28 33000

Europos Sąjunga šneka jūsų kalba

Europos Sąjunga – sudėtingas iš tiesų daugiakalbis darinys, kartais vadinamas nuolat kylančiu Babelio bokštu. Juk kiekvienas ES plėtros etapas kartu reiškia ir kalbinę bei kultūrinę plėtrą. Vis dėlto Europa sugeba susišnekėti, o daugiakalbystė laikoma vienu iš ES demokratiškumo pagrindų. Kaip Europai pavyksta užtikrinti tikrą kalbinę įvairovę bei piliečių ir institucijų tarpusavio supratimą?

Daugiakalbystės svarbą parodo tai, jog oficialiosios ES kalbos buvo nurodytos pačiame pirmajame, 1958 m. priimtame Bendrijų reglamente Nr. 1. Stodama į ES kiekviena šalis nurodo, kokia (-ios) jos kalba (-os) turėtų būti paskelbta (-os) oficialiosiomis ES kalbomis, o ES vyriausybės susitaria dėl viso oficialiųjų kalbų sąrašo.

2007 m. sausio 1 d. ES kalbų šeima išaugo iki 23 oficialiųjų kalbų. Airių kalba tapo 21-ąja (pereinamuoju laikotarpiu jos vartojimas išlieka ribotas), o įstojus Bulgarijai ir Rumunijai kalbų skaičius pasiekė dvidešimt tris. ES kalbų šeimą šiuo metu sudaro airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, olandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovakų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių kalbos.

Atskaitomybė, prieinamumas ir skaidrumas

ES institucijų teisėtumas pagrįstas jų atskaitingumu, atvirumu ir skaidrumu. Daugelis Europos piliečių kalba tik viena kalba, todėl ES privalo užtikrinti jiems galimybę susipažinti su teisės aktais, procedūromis ir informacija savo gimtąja kalba bei bendrauti su ES institucijomis viena iš oficialiųjų kalbų.

Kiekvienas į Europos Parlamentą išrinktas piliečių atstovas turi teisę kalbėti, klausytis, skaityti ir rašyti savo gimtąja kalba. Tai padeda užtikrinti visavertį ir teisingą atstovavimą visiems piliečiams. Todėl mums atstovauja ne geriausi kalbininkai, bet geriausi politikai, o profesionaliausi Europos vertėjai padeda jiems versdami raštu ir žodžiu.

Europos Sąjunga yra unikalus darinys, kurio naudojamam kalbų skaičiui neprilygsta nė viena kita regioninė ar pasaulinė organizacija. „Nėra kitos tokios organizacijos, kuri vartotų tiek kalbų, net dirbančios su dvigubai mažiau kalbų nei mes“, – pažymi Parlamento Vertimo žodžiu direktorato vadovė Olga Cosmidou. Anot jos, „Europoje, kurios visuomenė daugiakultūrė, vertimas yra esminis poreikis“.

Nors nė viena organizacija neišleidžia tiek pinigų vertimui raštu ir žodžiu kiek Europos institucijos, šios išlaidos yra palyginti mažos ir sudaro tik apie vieną procentą bendrojo ES biudžeto.

Daug kalbų – viena šeima: kalbų lygybė

Kalbų lygybė reiškia, kad nė viena kalba nėra „lygesnė už kitas“. ES pagrindinių teisių chartijoje užtikrinama pagarba kalbinei įvairovei ir draudžiama diskriminacija kalbos pagrindu, nesvarbu, ar pilietis yra iš mažos, ar iš didelės valstybės. Mūsų nuolat atnaujinamos EP interneto svetainės tikslas – suteikti jums galimybę skaityti informaciją gimtąja kalba.

Europos Sąjunga negalėtų funkcionuoti be kokybiško vertimo raštu ir žodžiu. Nors dirbti 23 kalbomis nėra lengva, kalbų lygybė yra labai svarbi. Versti tam tikrus antrinės teisės tekstus bei plenarinius posėdžius į airių kalbą pradėta 2007 m. sausio 1 d., o bulgarų ir rumunų kalbų vertėjai įdarbinti dar prieš šios šalims įstojant į ES, tam, kad jų stebėtojai Europos Parlamente galėtų dirbti gimtąja kalba.

Plenarinių posėdžių diskusijos verčiamos iš 23 vertimo kabinų – kiekvienoje iš jų dirba po tris vertėjus. „Net jeigu Parlamento narys ir moka anglų, prancūzų arba vokiečių kalbą, sakant politinę kalbą, kurioje svarbus kiekvienas niuansas, jiems turi būti prieinamos visos kalbinės raiškos priemonės, o tai paprastai įmanoma tik šnekant gimtąja kalba,“ – tikina O. Cosmidou.

Europos Parlamentas – daugiakalbystės gynėjas

„Visi Parlamento darbo dokumentai sudaromi oficialiosiomis kalbomis“ ir „visi Parlamento nariai turi teisę Parlamente kalbėti jų pasirinktomis oficialiosiomis kalbomis“, – sakoma EP darbo tvarkos taisyklėse. Su kiekvienu plėtros etapu didėja ES kalbų įvairovė, taigi ir vertėjų raštu bei žodžiu skaičius ir darbo krūvis. 2007 m. sausio 1 d. įsteigtas už daugiakalbystę atsakingo Komisijos nario postas rodo, kiek svarbos šiam klausimui teikia ES vykdomoji institucija.

Visas oficialiąsias ES kalbas vartoja Europos Parlamentas, ES Taryba, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas bei Regionų komitetas.

Aukšta vertimo kokybė ir efektyvumas

Europos Parlamentas – didžiausias vertėjų raštu ir žodžiu darbdavys pasaulyje, „daugiakalbystės čempionas“. Vertėjai čia sudaro trečdalį (apie 1500) visų darbuotojų. Vertimas žodžiu į visas oficialias kalbas užtikrinamas plenarinių sesijų ir valdymo organų posėdžių metu ir, pagal poreikius, per komitetų ir delegacijų posėdžius.

EP įgyjant daugiau galių ir didėjant kalbų skaičiui neišvengiamai auga vertėjų darbo krūvis. Profesionalūs vertėjai žodžiu ir raštu bei kiti administratoriai, pvz., teisininkai-lingvistai, užtikrina vertimų tikslumą ir kokybiškumą.

Kaip EP pavyko susitvarkyti su nuolat augančiu darbo kalbų skaičiumi? „Sėkmės paslaptis – daug metų trukęs pasiruošimas ir planavimas, patyrę vadovai, darbuotojų motyvacija bei naujųjų vertėjų ir jų vadovų uolumas“, – teigia Vertimo raštu direktorato direktorius Helmutas Spindleris.

Pasak jo, į šį sąrašą taip pat reikia įrašyti „instruktažą ir tęstinį mokymąsi, efektyvų kalbinių išteklių panaudojimą, naujoviškus darbo metodus, vidaus bei tinkamai kontroliuojamų išorės išteklių derinimą“.

Užrašyti ir ištarti žodžiai

Aukšta vertimo kokybė ir tikslumas būtini skaidriam sprendimų priėmimo procesui užtikrinti, o tam reikia aiškių glaustų tekstų ir pasisakymų originalo kalba. Tekstų redagavimas ir tikrinimas užtikrina vertimo kokybę, o jo nuoseklumą padeda išlaikyti kompiuterinės vertimo atmintys ir su Bendrija susijusių terminų duomenų bazės.

Kaip atrodo kasdieninio vertėjų darbo Europos Parlamente „virtuvė“?

Milijonai puslapių

Iš daugiau kaip 2 mln. kasmet ES institucijose išverčiamų puslapių Europos Parlamentui tenka didžiausia dalis. Po 2004 m. plėtros vertimų poreikis išaugo daugiau kaip penkis kartus.

Paprastai Parlamento vertėjai verčia į savo gimtąją kalbą. Naudojama vertimo per tarpinę kalbą (angl. *pivot*) sistema: „retesne“ kalba parašytas dokumentas nėra tiesiogiai verčiamas į visas kitas kalbas. Tikėtina, kad visų pirma jis bus išverstas į vieną iš plačiau vartojamų tarpinių kalbų, ir tik iš jos bus verčiamas į likusias.

Nenaudojant tarpinių kalbų sistemos vertėjai turėtų sugebėti tiesiogiai dirbti su 506 galimomis kalbų kombinacijomis, kurios susidarytų iš kiekvienos oficialiosios ES kalbos tiesiogiai verčiant į visas likusias kalbas.

Vertimo žodžiu maratonas

Kadangi Parlamento debatuose nagrinėjamų temų aprėptis yra beveik beribė, vertėjas žodžiu turi nemažai žinoti ir išmanyti beveik visas ES veiklos sritis, pradedant „karštais“ užsienio politikos klausimais ir baigiant cheminių medžiagų bei žuvų rūšimis. Sinchroninis vertimas – tai itin sudėtingas procesas. Vertėjams dirbti ypač nelengva plenarinių posėdžių metu, turint mintyje tai, kad EP nariams suteikiamas ribotas kalbėjimo laikas, todėl šie neretai imasi greitakalbės...

Vertėjams žodžiu tenka dirbti ne tik trijose Parlamento darbo vietose – Briuselyje, Strasbūre ir Liuksemburge – bet ir išvykose, tarpparlamentinių delegacijų susitikimuose. Kuo daugiau kalbų vartojama, tuo sudėtingiau užtikrinti vertimą. Parlamentas turi apie 400 nuolatinių vertėjų, kuriems intensyviausiais laikotarpiais padeda dar tiek pat laisvai samdomų vertėjų žodžiu.

Posėdžio, kuriame vartojamos 23 „aktyvios“ ir „pasyvios“ kalbos, vertėjų komandą sudaro 69 vertėjai. Kiekvienoje kabinoje, kuri, pageidautina, turi tiesiogiai dirbti su kuo daugiau kalbų, būna po tris vertėjus. Jei vertėjų, galinčių tiesiogiai versti iš rečiau vartojamų kalbų, skaičius yra nepakankamas, komandos darbas priklauso nuo vertėjų į tarpinę kalbą. Kitais atvejais – ypač naujųjų valstybių narių vertėjų atveju – gali tekti versti ne tik į savo gimtąją, bet ir į užsienio kalbą. Tai – vadinamasis dvipusis vertimas (pranc. *retour*).

Kokių žygių reiktų imtis norint įsidarbinti vertėju raštu ar žodžiu Europos Parlamente? Reikiamą informaciją rasite spustelėję apačioje pateikiamas nuorodas.

Pasiklydote vertime? Kontroliuojama visiška daugiakalbystė

Daugiakalbystės užtikrinimas – Parlamento demokratinė pareiga, kurios privalumai atsveria įdėtą darbą ir išlaidas. Jei ES pradėtų vartoti viršvalstybinę lingua franca, ji visiškai atitoltų nuo piliečių. Kadangi kalbų įvairovė yra Europos pagrindas, ES institucijos turi didžiausią pasaulyje vertimo raštu ir žodžiu tarnybą. Europinės institucijos siekia išvengti „eurožargono“ ir skatina kalbinę ir kultūrinę įvairovę tiek savo viduje, tiek ir už savo sienų.

Vis dėlto nevertėtų vengti kalbėti apie su kalbų lygybe susijusias išlaidas ir praktinius sunkumus. Jų didėja su kiekvienu plėtros etapu: ne tik dėl to, kad reikia rasti aukštos kvalifikacijos vertėjų, bet ir dėl paprastų „žemiškų“ problemų, tokių kaip vietos vertimo kabinoms posėdžių salėse stoka.

ES plėtra buvo galingas veiksnys, paskatinęs dirbti efektyviau. Pamažu keičiama ir bendroji taisyklė, kad vertėjai raštu ir žodžiu verčia tik į savo gimtąją kalbą. Darbui sudėtingėjant ir sunkėjant, kinta ir pats požiūris į vertimą.

Pragmatiškas požiūris

Plenarinių posėdžių diskusijos ir jiems skirti tekstai bei oficialūs Parlamento ir jo struktūrinių padalinių priimti dokumentai verčiami visuomet. Šiek tiek „laisviau“ žiūrima į darbo dokumentus ir parengiamuosius posėdžius: kiekvienas dokumentas neprivalo būti išversti į kiekvieną ES kalbą, ne visų posėdžių metu verčiama žodžiu į visas kalbas. Pavyzdžiui, Parlamento komitetai sudaro kalbų, kuriomis šneka jų nariai, sąrašą, tam, kad būtų verčiama tik į reikalingas kalbas. Esant mažesniam dalyvių skaičiui, dėl praktinių sumetimų gali būti sutariama dirbti tik keliomis kalbomis, o kartais – tik viena.

Šį pragmatišką požiūrį atspindi ir naujausi EP sprendimai. Parlamento 2006 m. patvirtintame Daugiakalbystės kodekse numatyta, kad „kontroliuojama visiška daugiakalbystė“, pagrįsta iš anksto nurodytais vartotojų poreikiais ir nustatytais prioritetais, yra vienintelis būdas išlaikyti kalbų lygybę neviršijant priimtinų biudžeto ribų ir užtikrinant lygybę europarlamentarų ir piliečių tarpe.

Pasiūla ir paklausa

Remdamasis Europos liaudies partijos ir Europos demokratų frakcijai priklausančio Parlamento nario iš Suomijos Alexanderio Stubbo pranešimu, EP yra priėmęs ir rezoliuciją dėl vertimo žodžiu išlaidų ir darbo metodų tobulinimo būdų. Joje pabrėžiama, jog daugiakalbystė ir galimybė suprasti savo kolegas Europos Parlamente yra labai svarbios Europos demokratijai. Taupyti lėšas padėtų didesnis supratimas apie vertimo žodžiu išlaidas, paskutinę minutę atšaukiamų posėdžių mažinimas, vertėjų budėjimo laiko trumpinimas, optimalesnis poreikių ir išteklių valdymas. 2003 m. 16 proc. vertimo žodžiu išlaidų buvo skirta budėjimui arba suteiktoms, bet nepanaudotoms paslaugoms apmokėti.

Didesnis efektyvumas

Rezoliucijoje dėl 2007 m. biudžeto projekto EP nariai pripažino, kad daugiakalbystė yra „labai svarbi EP narių darbui ir piliečiams“, tačiau nurodė, kad šios išlaidos, sudarančios 33% visų EP išlaidų, privalo būti ribojamos. Rezoliucijoje dėl 2008 m. išlaidų svarstoma galimybė pertvarkyti vertimo žodžiu tarnybą ir siūloma taikyti nuobaudas už netinkamą vertimo paslaugų naudojimą Europos Parlamente.

Nors techninė pažanga – kompiuterizuotas vertimas, naudojimasis bendra vertimo atmintimi ir balso atpažinimo sistemos – padeda sutaupyti laiko, kompiuteriai negali atstoti žmogaus darbo. Verčiant neišvengiamai kažkas prarandama – tarkime originalaus teksto ar pasisakymo niuansai, subtilybės ir detalės. Bet dar daugiau būtų prarandama neverčiant.

Suvienijusi įvairovę: ES parama daugiakalbystei

ES ragina mokytis kalbų ir skatina kalbų įvairovę net tik Europoje, bet ir už jos ribų. Kiekvienas Europos pilietis, studijuojantis ar dirbantis ES, turėtų mokėti bent dvi užsienio kalbas, – sakoma EP 2006 m. balandžio 27 d. priimtame pranešime, atkartojančiame 2002 m. kovą Barselonoje vykusio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadas.

ES siekia, kad valstybės narės jau į pradinių klasių mokymo programas įtrauktų bent dviejų užsienio kalbų mokymą. Taip būtų skatinamas domėjimasis užsienio kalbomis ir didėtų motyvacija jų išmokti, stiprėtų gebėjimas išklausyti ir Europos piliečių tarpusavio supratimas.

Parama kalbinei įvairovei

2006 m. vasario mėn. paskelbto Eurobarometro tyrimo „Europiečiai ir jų kalbos“ duomenimis 28 % europiečių tvirtina moką dvi užsienio kalbas, o 56 % gali susišnekėti viena užsienio kalba. Beveik pusė respondentų prisipažino nemokantys nė vienos užsienio kalbos. Maždaug 1 iš 5 europiečių aktyviai mokosi kokios nors kalbos.

ES finansuojamos švietimo ir profesinio mokymo programos Socrates (ir jos paprogramės Lingua ir Comenius) ir Leonardo da Vinci

skatina tęstinį kalbų mokymąsi ir kalbinę įvairovę. Media programa finansuoja europinių filmų dubliavimo ir sutitravimo išlaidas.

Europos kalbų diena, ženklas ir mokėjimo rodiklis

Siekiant paskatinti nuolatinį kalbų mokymąsi, rugsėjo 26-oji buvo paskelbta Europos kalbų diena, o 2008 m. taps Europos kultūrų dialogo metais. Prie daugiakalbystės skatinimo prisideda ir Europos kalbų ženklo iniciatyva. Šis ženklas yra suteikiamas projektams, kurie randa patrauklių ir kūrybiškų būdų, skirtų gerinti kalbų mokymo kokybę ir sudominti mokinius.

Europos Parlamento nariai pritarė minčiai nustatyti Europos kalbų mokėjimo lygio rodiklį, kuris leis palyginti ne tik kalbų mokėjimo lygį, bet ir valstybių politiką šioje srityje. Tikimasi, jog remiantis bandomųjų testų patirtimi, galutiniai testai ES valstybėse bus parengti ir atlikti iki 2009 m. pradžios.

Kitos valstybinės, regionų ir mažumų kalbos

Suvienytoje Europoje kalbų įvairovė yra vertybė, o ne kliūtis. Europoje yra daugiau kaip 60 regionų ir mažumų kalbų, kuriomis kalba beveik 50 mln. europiečių. Tarp jų – baskų, betonų, fryzų, katalonų, liuksemburgiečių, sardų, valų ir kitos kalbos.

Šių kalbų gyvastį palaiko ir įvairios ES programos bei finansinė parama. Europos Parlamentas savo įsipareigojimą saugoti rečiau vartojamas kalbas išreikė daugelyje rezoliucijų – pirmosios iš jų priimtos dar 9 dešimtmečio pradžioje.

Remiantis specialiu susitarimu, nuo 2006 m. Ispanijos piliečiai gali kreiptis į Europos Parlamentą ir gauti atsakymą ne tik ispanų, bet ir kitomis kalbomis, kurioms Ispanijos konstitucijoje suteiktas oficialiosios kalbos statusas, t.y. katalonų/valensiečių, baskų ir galų kalbomis. Ispanų vyriausybė sutiko padengti papildomas vertimo raštu išlaidas ir taip pat užtikrina daugelio ES dokumentų vertimą į šias kalbas.

Parlamente veikia Jungtinė tradicinių mažumų ir regioninių kalbų tarpfrakcinė darbo grupė, o EP pirmininko pavaduotojas Miguel Ángel Martínez yra atsakingas už daugiakalbystę. Kartu su Komisijos nariu Leonardu Orbanu 2007 m. birželio 28 d. jis pristatė visuomenei Europos interaktyvios terminologijos duomenų bazę. Šioje duomenų bazėje yra 8,7 mln. terminų, 500 000 santrumpų ir 100 000 frazių visomis 23 oficialiosiomis ES kalbomis.

Ačiū, kad skaitėte! Spustelėję išskleidžiamąjį kalbų meniu, šią dosjė galite skaityti kitomis ES kalbomis.